

Олександр Васильович-Костянтинович кн. Острозький
(див. - Острозький кн. Олександр Костянтинович)

Оборонні споруди Острога

першою оборонною спорудою Острога X-XI ст. був земляний вал з дерев'яним частоколом (острогом) на гребні валу, що оточував давньоруське поселення і дав назву місту. У сер. XIV ст. кн. Данило Острозький звів першу кам'яну споруду на Замковій горі - Вежу Муровану, яка, крім оборонної, виконувала також ще житлову та господарську функції. У кінці XV - на поч. XVI ст. за часів кн. Василя Красного земляний вал із частоколом на Замковій горі замінено кам'яною стіною, яка була поставлена на внутрішній схил земляного валу, складалася з блоків піщаника. Товщина стіни становила - 2.3 м, висота - 5 м. До складу нової оборонної системи входили три нові кам'яні башти: башта Нова (Кругла), північна в'їзна брама та невелика башта, розташована між Новою баштою та Вежею Мурованою ближче до першої. В систему оборонних споруд Замкової гори був включений *Богоявленський собор*. Північна його стіна була потовщена, на ній створили галерею бойового ходу, зробили амбразури для фальконетів та бійниці для гармат. З вище - названих споруд збереглась лише башта Нова - могутня циліндрична, трьох'ярусна споруда, що посилювала кут оборонних стін на південно-західній стороні Замкової гори. Нова башта була найважливішою ланкою в оборонній системі Замкової гори. Її захисники могли обстрілювати ворога одночасно майже із сорока бійниць, причому зона обстрілу дорівнювала 270°.

Відміна матеріалу та характеру кладки стін перших двох ярусів башти від третього свідчить про те, що третій ярус башти був зведений пізніше, в кінці XVI - на поч. XVII ст. Спочатку башта завершувалась зубцями. Коли звели третій ярус, між зубцями були влаштовані бійниці - машикулі, призначені для обстрілу подошви стін. У той же час завершення третього ярусу отримало пишний ренесансовий аттік. За своїми архітектурними та оборонними якостями Нова башта була однією з найбільш визначних оборонних споруд України. У 30-40-х XV ст. кн. Василь Красний почав будівництво кам'яної оборонної стіни, призначеної для захисту "Старого города". Її споруда перетворила Острог в одне з найбільш укріплених міст Волині, яке відіграло важливу роль у боротьбі з татарами. Перша спроба дослідити, де проходила кам'яна оборонна стіна, належить досліднику *А.Перлиштейну*. Спираючись на *акт поділу володінь кн. В.-К.Острозького 1603 між його синами Янушем і Олександром*, він докладно описав місто і склав його план. За цим планом кам'яна оборонна стіна міста тягнулась від Замкової надбрамної башти до дерев'яної брами, що стояла біля мосту. Обігнувши Колегіум Nobilium, стіна йшла над річкою Вілією, оточуючи Старожидівську та перерізуючи Вельбовенську вулиці, навколо *Колегіуму єзуїтів* до Татарської башти. Від неї - до дерев'яної башти на Красній горі, а далі до Луцької башти і від неї до дерев'яної башти на розі *Пригородку*. Як видно на плані 1790-х рр., значна частина оборонної стіни міста ще існувала в той час. Пізніше, на поч. XIX ст, вона була розібрана. Залишилось тільки дві надбрамні башти - Луцька та Татарська з невеличкими фрагментами стін, які примикали до їх фасадів. Луцька та Татарська башти, видатні пам'ятки оборонного зодчества XV-XVI ст., були найважливішими ланками в

